

व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे १ वर्ष व २ वर्ष कालावधीचे अभ्यासक्रमांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील संबंधित अभ्यासक्रमांशी नोकरीसाठी पर्यायी शैक्षणिक अर्हता निश्चित करणेबाबत..

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : व्हीओसी-२०१२/५९१/प्र.क्र.२४५(ब)/व्यशि-४,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक : २८ सप्टेंबर, २०१२.

संदर्भ : १) उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : व्हीओसी-२०१२/३३७/प्र.क्र.१६१/व्यशि-४, दिनांक १६ जुलै, २०१२.

२) सचिव, म. रा. व्य. शि. प. मंडळ यांचे पत्र क्र. मराव्यशिपमं/का-१२/समक-पशैअ/३१२४/२०१२, दिनांक ०१ सप्टेंबर, २०१२ अन्वये सादर केलेला समिती अहवाल.

प्रस्तावना : देशाच्या आर्थिक आणि औद्योगिक क्षेत्रातील प्रगतीमध्ये व्यवसाय शिक्षणास अनन्य साधारण महत्त्व प्राप्त झालेले आहे. ही काळाची गरज ओळखून राज्य शासनाने व्यवसाय शिक्षणाच्या विकासासाठी अनेक योजना सुरु करण्याचे धोरण अवलंबिलेले आहे. तसेच आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत टिकून राहण्यासाठी औद्योगिक क्षेत्रात कुशल कामगार वर्गाची गरज निर्माण झालेली आहे. त्यासाठी व्यवसाय शिक्षणाचा दर्जा उंचावणे अत्यंत आवश्यक आहे.

सध्या व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे व्यवसाय अभ्यासक्रम उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना पुढील शिक्षणाच्या संधी उपलब्ध नसल्याने अशा विद्यार्थ्यांसाठी कुंठीतता घालवून भविष्यात त्यांना रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या जास्त संधी उपलब्ध करून देणे क्रमप्राप्त आहे. तसेच औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील अभ्यासक्रमांशी व्यवसाय परीक्षा मंडळातील अभ्यासक्रमांना नोकरीसाठी पर्यायी शैक्षणिक अर्हता दिल्यास व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाच्या १ वर्ष व २ वर्ष कालावधीचे अभ्यासक्रम उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरणार आहे.

वरील मुद्दे विचारात घेवून शासनास शिफारस करण्याकरीता संबंधित क्षेत्रातील तज्ञ व्यक्ती व शासकीय अधिकारी यांची एक संयुक्त समिती शासनाने गठित केली होती. सदर समितीने याप्रकरणी मंडळाचे अभ्यासक्रमांची कारणमिमांसा केली तसेच सदर विविध स्तरावरील शिक्षण घेतलेले विद्यार्थी, त्यांचेसाठी उपलब्ध रोजगाराच्या संधी, उद्योगधंद्यांसाठी आवश्यक कुशल मनुष्यबळ, शिक्षण घेत असतांना गळती झालेले विद्यार्थी, सेवायोजन कार्यालयातील विद्यार्थी नोंदणी तपशिल, अभ्यासक्रमांना समकक्षता तसेच पर्यायी शैक्षणिक अर्हता दिल्याने विद्यार्थ्यांना होणारे फायदे, राज्यामध्ये व देशामध्ये विविध विभागांनी समकक्षता तसेच पर्यायी शैक्षणिक अर्हता याबाबत निर्गमित केलेले आदेश, व्यवसाय शिक्षणासाठी विविध समितींनी केलेल्या शिफारशी, अभ्यासक्रम राबविताना संस्थांकडून पूर्तता होणेकरीता आवश्यक अटी इत्यादींबाबत सर्वंकष अभ्यासक्रम आढावा घेवून समितीने शिफारशी व आवश्यक अटीसह अहवाल शासनास सादर केलेला आहे. सदर अहवालामध्ये व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे १ वर्ष व २ वर्ष कालावधीचे अभ्यासक्रमांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील अभ्यासक्रमांशी नोकरीसाठी पर्यायी शैक्षणिक अर्हता निश्चित करणेबाबत शिफारस करण्यात आलेली आहे. त्यास अनुसरून व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे १ वर्ष व २ वर्ष कालावधीचे अभ्यासक्रमांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील अभ्यासक्रमांशी नोकरीसाठी पर्यायी शैक्षणिक अर्हता निश्चित करण्यास मान्यता देण्याबाबतची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

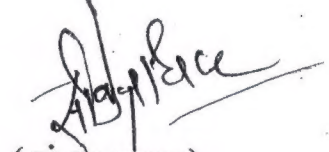
शासन निर्णय :

उपरोक्त प्रस्तावनेत नमुद सर्व बाबींचा विचार करून व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे सोबतच्या परीशिष्ट “अ” मध्ये दर्शविल्यानुसार १ वर्ष व २ वर्ष कालावधीच्या पूर्ण वेळ स्वरूपाच्या विविध गटातील अभ्यासक्रमांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामधील अभ्यासक्रमांशी नोकरीसाठी पर्यायी शैक्षणिक अर्हता (Alternate Qualification) म्हणून या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

२. व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाने आपल्या अभ्यासक्रमाच्या दर्जाचा स्तर हा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामधील अभ्यासक्रमाच्या दर्जाएवढाच राखणे आवश्यक राहील.

सदर शासन निर्णय शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणकीय सांकेतांक क्रमांक २०१२०९२८१५०३२४२४०२ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

(चं. क. जाधव)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

- १) आयुक्त, रोजगार स्वयंरोजगार व कौशल्य विकास, नवी मुंबई.
- २) संचालक (प्रशिक्षण) व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई - १
- ३) संचालक (व्यवसाय शिक्षण) व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई - १.
- ४) सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई / नाशिक / पुणे / अमरावती / औरंगाबाद / नागपूर (व्यवसाय शिक्षण संचालनालयामार्फत)
- ५) संबंधित जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी (व्यवसाय शिक्षण संचालनालयामार्फत)
- ६) सचिव, महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, बांद्रा, मुंबई - ४०० ०५१.
- ७) मा. मंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग) यांचे खाजगी सचिव
- ८) मा. राज्यमंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग) यांचे खाजगी सचिव.
- ९) निवड नस्ती (व्यशि-४)

सोबतचे परिशिष्ट अ

महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ यांचेमार्फत राबविण्यात येणारे ०१ वर्ष व २ वर्ष कालावधीच्या अभ्यासक्रमांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमार्फत राबविण्यात येणा-या अभ्यासक्रमांशी पर्यायी शैक्षणिक अर्हता निश्चित करण्यास मान्यता दिलेल्या अभ्यासक्रमांची यादी.

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था			व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळातील समकक्ष अभ्यासक्रम			
	व्यवसाय अभ्यासक्रम	कालावधी	शैक्षणिक अर्हता	अ. क्र.	व्यवसाय अभ्यासक्रम	कालावधी	शैक्षणिक अर्हता
१	आर्किटेक्चरल असिस्टंट	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन आर्किटेक्चरल ड्राफ्ट्समन विथ कॅड	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी. इन इंटेरीयर डेकोरेटर	१ वर्ष	
				३)	सी.सी. इन टेक्निक ऑफ ईंटेरीअर डिझाईनिंग	१ वर्ष	
				४)	सी.सी.इन आर्किटेक्चर ड्राफ्ट्समन	२ वर्ष	
				५)	सी.सी.इन आर्किटेक्चरल ग्राफीक डिझायनर	२ वर्ष	
				६)	सी.सी. इन लॅन्डस्केप आर्किटेक्चर	२ वर्ष	
				७)	सी सी इन एक्सटेरीअर अँड इंटेरीअर डिझाइन	२ वर्ष	
२	बिल्डिंग मॅटेनन्स	६ महिने	एस.एस.सी.	१)	सी.सी. इन बांधकाम पर्यवेक्षक	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी. इन बिल्डिंग साईट सुपरवाइजर	१ वर्ष	
				३)	सी.सी. इन सिव्हिल सुपरविजन	१ वर्ष	
				४)	सी.सी. इन कन्स्ट्रक्शन टेक्नीक	१ वर्ष	
				५)	सी.सी. इन सिव्हिल कन्स्ट्रक्शन	१ वर्ष	
				६)	सी.सी.इन कन्स्ट्रक्शन सर्व्हेयिंग	२ वर्ष	
				७)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन सुपरवायझर	२ वर्ष	
				८)	सी.सी.इन बिल्डिंग मॅटेनन्स	२ वर्ष	
				९)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन टेक्नॉलॉजी	२ वर्ष	
				१०)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन मॅनेजमेंट	२ वर्ष	
				११)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन अँड प्लंबिंग	२ वर्ष	
				१२)	सी.सी.इन बिल्डिंग सर्व्हास अँड मॅटेनन्स	२ वर्ष	
३	कारपेंटर	१ वर्ष	८ वी पास	१)	सी.सी. इन कारपेंट्री अँड फर्निचर मेकिंग (कर्ण-बधिरांसाठी)	१ वर्ष	एस.एस.सी. प्रवेशित
				२)	सी.सी.इन फर्निचर मेकींग अँड डिझायनिंग	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				३)	सी.सी.इन फर्निचर मेकींग	२ वर्ष	
४	ड्राफ्ट्समन सिव्हिल	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन आर्किटेक्चर ड्राफ्ट्समन	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी.इन ड्राफ्ट्समन सिव्हिल	२ वर्ष	
५	ड्राफ्ट्समन मेकॅनिकल	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन ड्राफ्ट्समन मेकॅनिकल	२ वर्ष	एस.एस.सी.
६	इलेक्ट्रीशियन	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन रिपेअर्स अँड रिवाईडींग ऑफ इलेक्ट्रीकल डोमेस्टीक अप्लायन्सेस	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी.इन रिपेअर्स अँड रिवाईडींग ऑफ इलेक्ट्रीक मोटार्स	२ वर्ष	
				३)	सी.सी.इन इलेक्ट्रीकल इंजिनियरींग	२ वर्ष	
				४)	सी.सी.इन हाय व्होल्टेज इंजिनियरींग	२ वर्ष	
				५)	सी.सी.इन इल्यूमिनेशन इंजिनियरींग	२ वर्ष	
				६)	सी.सी.इन इलेक्ट्रीकल इन्स्ट्रुमेंटेशन	२ वर्ष	
				७)	सी.सी.इन इलेक्ट्रीशियन	२ वर्ष	
७	इलेक्ट्रॉनिक मेकॅनिक	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन रेडिओ अँड ओडीयो सिस्टम	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी.इन टि.व्ही. अँड व्हिडिओ सिस्टम	२ वर्ष	
				३)	सी.सी.इन कन्झुमर इलेक्ट्रॉनिक्स	२ वर्ष	
				४)	सी.सी.इन इंडस्ट्रियल इलेक्ट्रॉनिक्स	२ वर्ष	
				५)	सी.सी.इन इलेक्ट्रॉनिक्स इन्स्ट्रुमेंट अँड मेझरमेंट	२ वर्ष	
				६)	सी.सी.इन ट्रबल शूटींग ऑफ इलेक्ट्रॉनिक इक्विपमेंट	२ वर्ष	

CKP

८	इलेक्ट्रोप्लेटर	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन इलेक्ट्रोप्लेटिंग	२ वर्ष	एस.एस.सी.
९	फिटर	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन जनरल फिटर कम मेकॅनिक	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी.इन मेकॅनिकल इंजिनअरींग	२ वर्ष	
				३)	सी.सी.इन मेकॅनिकल टेक्नीशियन	२ वर्ष	
१०	इंटेरिअर डेकोरेशन अॅण्ड डिझायनिंग	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी. सी. इन इंटेरीयर डेकोरेटर	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी.इन टेक्नीक ऑफ इंटेरिअर डिझायनिंग	१ वर्ष	
				३)	सी.सी.इन इंटेरिअर डेकोरेशन अॅण्ड डिझायनिंग	२ वर्ष	
				४)	सी.सी.इन इंटेरिअर कॅड ऑपरेटर	२ वर्ष	
				५)	सी.सी.इन एक्टेरिअर अॅण्ड इंटेरिअर डिझायनिंग	२ वर्ष	
११	मशिनिस्ट	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन मशिनिस्ट	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी.इन मेकॅनिकल इंजिनअरींग	२ वर्ष	
				३)	सी.सी.इन मेकॅनिकल टेक्नीशियन	२ वर्ष	
१२	मशिनिस्ट ग्राइंडर	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी.इन मशिनिस्ट (ग्राइंडर)	२ वर्ष	एस.एस.सी.
१३	मैटेनन्स मेकॅनिक (केमिकल प्लांट)	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी. इन मैटेनन्स मेकॅनिक केमीकल प्लांट	२ वर्ष	एस.एस.सी.
१४	फोटोग्राफी	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी. इन डिजिटल फोटोग्राफर	१ वर्ष	एस.एस.सी.
१५	क्रॉफ्टमन फूड प्रोडक्शन (जनरल)	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी. इन हॉटेल मॅनेजमेंट अॅण्ड कैंटरिंग टेक्नालॉजी	१ वर्ष	बारावी
				२)	सी.सी. इन कुकरी टेक्नीशियन	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				३)	सी.सी. इन फूड प्रोसेसिंग	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				४)	सी.सी. इन फूड प्रोसेसिंग टेक्नालॉजी	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				५)	सी.सी. इन कैंटरिंग अॅण्ड रेस्टोरेंट मॅनेजमेंट	२ वर्ष	एस.एस.सी.
१६	क्रॉफ्टमन फूड प्रोडक्शन (वेज)	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी.सी. इन हॉटेल मॅनेजमेंट अॅण्ड कैंटरिंग टेक्नालॉजी	१ वर्ष	बारावी
				२)	सी.सी. इन कुकरी टेक्नीशियन	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				३)	सी.सी. इन फूड प्रोसेसिंग	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				४)	सी.सी. इन फूड प्रोसेसिंग टेक्नालॉजी	२ वर्ष	एस.एस.सी.
				५)	सी.सी. इन कैंटरिंग अॅण्ड रेस्टोरेंट मॅनेजमेंट	२ वर्ष	एस.एस.सी.
१७	फॉन्ट्रीमैन	१ वर्ष	८ वी पास	१)	सी.सी.इन फॉन्ट्रीमैन	१ वर्ष	एस.एस.सी.
१८	मेसन (बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन)	१ वर्ष	८ वी पास	१)	सी.सी. इन बांधकाम पर्यवेक्षक	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी.सी. इन बिल्डिंग साईट सुपरवाइजर	१ वर्ष	
				३)	सी.सी. इन सिविल सुपरविजन	१ वर्ष	
				४)	सी.सी.इन कन्स्ट्रक्शन टेक्नीक	१ वर्ष	
				५)	सी.सी.इन सिविल कन्स्ट्रक्शन	१ वर्ष	
				६)	सी.सी.इन कन्स्ट्रक्शन सर्वेयिंग	२ वर्ष	
				७)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन सुपरवायझर	२ वर्ष	
				८)	सी.सी.इन बिल्डिंग मैटेनन्स	२ वर्ष	
				९)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन टेक्नालॉजी	२ वर्ष	
				१०)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन मॅनेजमेंट	२ वर्ष	
				११)	सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन अॅण्ड प्लंबिंग	२ वर्ष	
				१२)	सी.सी.इन बिल्डिंग सर्वेस अॅण्ड मैटेनन्स	२ वर्ष	
१९	मेकॅ.कम्युनिकेशन इक्विपमेंट मैटेनन्स	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१)	सी. सी. इन इलेक्ट्रॉनिक टेक्नालॉजी	१ वर्ष	एस.एस.सी.
				२)	सी. सी. इन मेकॅनिक ऑफ इन्डस्ट्रियल इलेक्ट्रॉनिक्स	१ वर्ष	
				३)	सी. सी. इन बेसिक इलेक्ट्रॉनिक्स इंजिनअरींग	१ वर्ष	
				४)	सी.सी. इन मेकॅनिक डीटीएच / कम्युनिकेशन सीस्टीम	१ वर्ष	
				५)	सी.सी. इन इण्डस्ट्रीयल इलेक्ट्रॉनिक्स	२ वर्ष	
				६)	सी.सी. इन ट्रबल शूटिंग ऑफ इलेक्ट्रॉनिक इक्विपमेंट	२ वर्ष	

CKJed

२०	मेकॅ.रिपेअर अॅण्ड मॅटेनन्स ऑफ हेवी वेहीकल	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन ऑटोमोबाईल इंजिनिअरींग २) सी.सी.इन मेकॅनिक ऑटो इंजिनिअरींग ३) सी.सी. इन डिझेल मेकॅनिक ४) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नॉलॉजी ५) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नीशियन ६) सी.सी.इन मेकॅनिक मोटार व्हिकेल	१ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२१	मेकॅ.रिपेअर अॅण्ड मॅटेनन्स ऑफ लाईट वेहीकल	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन ऑटोमोबाईल इंजिनिअरींग २) सी.सी.इन मेकॅनिक ऑटो इंजिनिअरींग ३) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नॉलॉजी ४) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नीशियन ५) सी.सी.इन मेकॅनिक मोटार व्हिकेल	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२२	मेकॅ.रिपेअर अॅण्ड मॅटेनन्स ऑफ टु व्हिलर	६ महिने	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन ऑटोमोबाईल इंजिनिअरींग २) सी.सी.इन मेकॅनिक ऑटो इंजिनिअरींग ३) सी.सी.इन रिपेअर्स ऑफ मोटर सायकल अॅण्ड स्कुटर (टु व्हिलर) ४) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नॉलॉजी ५) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नीशियन ६) सी.सी.इन मेकॅनिक मोटार व्हिकेल	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२३	मेकॅनिक (डिझेल)	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन ऑटोमोबाईल इंजिनिअरींग २) सी.सी.इन मेकॅनिक ऑटो इंजिनिअरींग ३) सी.सी. इन डिझेल मेकॅनिक ४) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नॉलॉजी ५) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नीशियन ६) सी.सी.इन मेकॅनिक मोटार व्हिकेल	१ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२४	मेकॅनिक (मोटर)	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नॉलॉजी २) सी.सी.इन ऑटो इंजिनिअरींग टेक्नीशियन ३) सी.सी.इन मेकॅनिक मोटार व्हिकेल	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२५	मेकॅनिक (रेडिओ अॅण्ड टि.व्ही.)	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन रेडिओ अॅण्ड ओडीयो सिस्टम २) सी.सी.इन टि.व्ही. अॅण्ड व्हिडिओ सिस्टम	२ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२६	मेकॅनिक (रेफ्रिजरेशन अॅण्ड एअरकंडीशनर)	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी. इन बेसिक रेफ्रिजरेशन अॅण्ड एअर कंडिशनिंग २) सी.सी. इन इंडस्ट्रियल रेफ्रिजरेशन अॅण्ड एअर कंडिशनिंग ३) सी.सी. इन एअर कंडिशनिंग अॅण्ड रेफ्रिजरेशन टेक्नीशियन	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२७	मेकॅनिक अॅग्रीकल्चर मशिनरी	२ वर्ष	आठवी पास	१) सी.सी. इन अॅग्रीकल्चरल टेक्नॉलॉजी २) सी.सी. इन फॉर्म मेकॅनिक्स ३) सी.सी. इन रिपेअर अॅण्ड मॅटेनन्स ऑफ पॉवर ट्रिक्ल फार्म मशिन ४) सी.सी. इन अॅग्रीकल्चरल इंजीनियरींग ५) सी.सी. इन पॉवर ट्रिक्ल फार्म मशिनरी	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
२८	मेकॅनिक ऑटो इलेक्ट्रीकल अॅण्ड इलेक्ट्रॉनिक्स	६ महिने	एस.एस.सी.	१) सी.सी. इन ऑटोमोबाइल इलेक्ट्रॉनिक्स	२ वर्ष	एस.एस.सी.
२९	मेकॅनिक कन्झुमर इलेक्ट्रॉनिक्स	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी. इन कन्झुमर इलेक्ट्रॉनिक्स	२ वर्ष	एस.एस.सी.
३०	मेकॅनिक मेडीकल इलेक्ट्रॉनिक्स	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी. इन इन्स्टोलेशन, मॅटेनन्स अॅण्ड सर्विसिंग ऑफ मेडीकल इक्विपमेंट	२ वर्ष	एस.एस.सी.
३१	पेंटर जनरल	२ वर्ष	आठवी पास	१) सी.सी.इन अप्लाइड आर्ट २) सी.सी.इन कर्मशियल आर्टिस्ट	२ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.

Chae

३२	प्लंबर	१ वर्ष	८ वी पास	१) सी.सी.इन बिल्डिंग कन्स्ट्रक्शन अॅण्ड प्लंबिंग २) सी.सी. इन वॉटर सप्लाय अॅण्ड सेनीटरी इंजिनिअरींग ३) सी.सी. इन पंप ऑपरेटर कम मेकॅनिक	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
३३	पंप ऑपरेटर कम मेकॅनिक	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन पंप ऑपरेटर कम मेकॅनिक २) सी.सी. इन वॉटर सप्लाय अॅण्ड सेनीटरी इंजिनिअरींग	२ वर्ष	एस.एस.सी.
३४	सेनिटरी हार्डवेअर फिटर	६ महिने	८ वी पास	१) सी.सी. इन वॉटर सप्लाय अॅण्ड सेनीटरी इंजिनिअरींग	२ वर्ष	एस.एस.सी.
३५	शीट मेटल वर्कर	१ वर्ष	८ वी पास	१) सी. सी. इन मेकॅनिकल टेक्नॉलॉजी २) सी.सी.इन शीट मेटल वर्कर ३) सी.सी.इन मेकॅनिकल इंजिनिअरींग ४) सी.सी.इन मेकॅनिकल टेक्नीशियन ५) सी.सी.इन जनरल फिटर कम मेकॅनिक	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
३६	स्पिनिंग टेक्नीशियन	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन टेक्सटाईल डिझायनिंग २) सी.सी.इन टेक्सटाईल क्राफ्ट (विल्डिंग) ३) सी.सी.इन निंटींग टेक्नॉलॉजी	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
३७	सव्हेअर	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन कन्स्ट्रक्शन सव्हेअर	२ वर्ष	एस.एस.सी.
३८	टेक्सटाईल मेक्याट्रोनिक्स	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन टेक्सटाईल डिझायनिंग २) सी.सी.इन टेक्सटाईल क्राफ्ट (विल्डिंग) ३) सी.सी.इन निंटींग टेक्नॉलॉजी	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
३९	टर्नर	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन टर्नर २) सी.सी.इन सी.एन.जी.टर्निंग ३) सी.सी.इन मेकॅनिकल इंजिनिअरींग ४) सी.सी.इन मेकॅनिकल टेक्नीशियन	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४०	वेल्डर (गॅस अॅण्ड इलेक्ट्रीक)	१ वर्ष	आठवी	१) सी. सी. इन फॅब्रिकेशन (फिटिंग अॅण्ड वेल्डिंग) २) सी. सी. इन प्रोडक्शन अॅण्ड मॅन्युफॅक्चरिंग ३) सी.सी.इन स्ट्रक्चरल फॅब्रिकेशन अॅण्ड रिपेअर्स टेक्नॉलॉजी ४) सी.सी.इन जनरल वेल्डिंग ५) सी.सी. इन वेल्डिंग टेक्नॉलॉजी ६) सी.सी. इन वेल्डिंग फॅब्रिकेशन अॅण्ड ऑटोमेशन ७) सी.सी. इन वेल्ड टेस्टिंग अॅण्ड क्वालिटी मॅनेजमेंट ८) सी.सी. इन वेल्डिंग टेक्निक ९) सी.सी. इन स्ट्रक्चर फॅब्रिकेशन	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४१	विल्डिंग टेक्नीशियन	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन टेक्सटाईल डिझायनिंग २) सी.सी.इन टेक्सटाईल क्राफ्ट (विल्डिंग) ३) सी.सी.इन निंटींग टेक्नॉलॉजी	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४२	वायरमन	२ वर्ष	आठवी	१) सी.सी. इन इलेक्ट्रीकल वायरिंग इन्स्टीमेशन अॅण्ड कॉस्टिंग २) सी.सी. इन रिपेअर्स अॅण्ड रिवायडींग ऑफ इलेक्ट्रीकल डोमॅस्टिक अॅप्लायन्सेस ३) सी.सी. इन रिपेअर्स अॅण्ड रिवायडींग ऑफ इलेक्ट्रीक मोटार ४) सी.सी. इन लाइनमन ५) सी.सी. इन इलेक्ट्रीकल इंजिनिअरींग ६) सी.सी. इन हाय व्होल्टेज इंजिनिअरींग ७) सी.सी. इन इल्युमिनेशन इंजिनिअरींग ८) सी.सी. इन इलेक्ट्रीकल इनस्टुमेंटेशन ९) सी.सी. इन इलेक्ट्रीशियन	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.

CKG

४३	बेकर अण्ड कन्फेशनरी	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन बेकरी व मिठाईकला २) सी.सी.इन बेकरी अण्ड कन्फेशनरी टेक्नीशियन ३) सी.सी.इन बेकरी अण्ड कन्फेशनरी मॅनेजमेंट	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४४	टेक्सटाईल वेट प्रोसेसिंग टेक्नीशियन	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन टेक्सटाईल डिजायनिंग २) सी.सी.इन टेक्सटाईल क्राफ्ट (विक्किंग) ३) सी.सी.इन मिटींग टेक्नोलॉजी	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४५	प्लेटमेकर अण्ड इम्पोज़िटर	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन प्लेट अण्ड प्रिंटिंग टेक्नोलॉजी	१ वर्ष	एस.एस.सी.
४६	केबिन / रुम अटेंडेंट	६ महिने	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन हॉस्पिटैलिटी २) सी.सी.इन फॅसिलिटी मॅनेजमेंट ३) सी.सी.इन हॉस्पिटैलिटी मॅनेजमेंट ४) सी.सी.इन इन्स्ट्रूशनल हाऊस किपींग ५) सी.सी.इन हॉस्पिटैलिटी मॅनेजमेंट इन ऑफिस ६) सी.सी.इन बेसिक ऑफ हॉस्पिटैलिटी इन्डस्ट्री मॅनेजमेंट ७) सी.सी.इन स्ट्रीटवर्ड ट्रेनिंग इन एअर ट्रेवल	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४७	कॉर्पोरेट हाऊस किपींग	६ महिने	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन हॉस्पिटैलिटी २) सी.सी.इन फॅसिलिटी मॅनेजमेंट ३) सी.सी.इन हॉस्पिटैलिटी मॅनेजमेंट ४) सी.सी.इन इन्स्ट्रूशनल हाऊस किपींग ५) सी.सी.इन हॉस्पिटैलिटी मॅनेजमेंट इन ऑफिस ६) सी.सी.इन बेसिक ऑफ हॉस्पिटैलिटी इन्डस्ट्री मॅनेजमेंट ७) सी.सी.इन स्ट्रीटवर्ड ट्रेनिंग इन एअर ट्रेवल	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४८	कटिंग अण्ड शिक्किंग	१ वर्ष	आठवी	१) सी.सी. इन फॅशन डिजाइन अण्ड ज्वेलरी टेक्सटाईल २) सी.सी. इन गारमेंट मॅन्युफॅक्चरिंग अण्ड फॅशन डिजायनिंग ३) सी.सी. इन अपरेल ४) सी.सी. इन शिवणशास्त्र शिक्षक ५) सी.सी. इन शिवणकाम व वस्त्रसजावट शिक्षक प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम ६) सी.सी. इन फॅशन डिजायनिंग अण्ड क्लोदींग कन्स्ट्रक्शन ७) सी.सी. इन कर्मशियल गारमेंट डिजायनिंग अण्ड मेकिंग ८) सी.सी. इन फॅशन गारमेंट मेकिंग ९) सी.सी. इन क्लोदींग फॉर फैमिली १०) सी.सी. इन मास्टर इन टेलरींग ११) सी.सी. इन क्लोदींग अण्ड एम्ब्रॉयडरी १२) सी.सी. इन फॅशन मर्चन्टायझिंग अण्ड प्रॉडक्शन १३) सी.सी. इन फॅशन टेक्नोलॉजी	१ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
४९	डेअरी	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी. इन डेअरी सायन्स २) सी.सी. इन डेअरी ३) सी.सी. इन डेअरी फार्मींग	१ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
५०	डेंटल लॅबोरेटरी टेक्नीशियन	२ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी. इन डेंटल टेक्नीशियन २) सी.सी. इन डेंटल हायजिनिस्ट	२ वर्ष	एस.एस.सी.
५१	डेस्क टॉप पब्लिशिंग ऑपरेटर	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन डेस्क टॉप पब्लिशिंग टेक्नीक्स	२ वर्ष	एस.एस.सी.

CHAC

५२	डोमेस्टीक हाऊस किपींग	६ महिने	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी २) सी.सी.इन फॅसिलिटी मॅनेजमेंट ३) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी मॅनेजमेंट ४) सी.सी.इन इन्स्टिट्यूशनल हाऊस किपींग ५) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी मॅनेजमेंट इन ऑफिसेस ६) सी.सी.इन बेसिक ऑफ हॉस्पिटॅलिटी इन्डस्ट्री मॅनेजमेंट ७) सी.सी.इन स्ट्रीटवर्ड ट्रेनिंग इन एअर ट्रॅव्हल	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
५३	ड्रेस मेकिंग	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी. सी. इन फॅशन डिझाईन अँड ज्वेलरी टेक्सटाईल २) सी. सी. इन गारमेंट मॅन्युफॅक्चरींग अँड फॅशन डिझाईनिंग ३) सी. सी. इन अपरेल ४) सी. सी. इन शिवणशास्त्र शिक्षक ५) सी. सी. इन शिवणकाम व वस्त्रसजावट शिक्षक प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम ६) सी. सी. इन फॅशन डिझाईनींग अँड क्लोदींग कन्स्ट्रक्शन ७) सी. सी. इन कर्मशिल गारमेंट डिझाईनिंग अँड मेकिंग ८) सी. सी. इन फॅशन गारमेंट मेकिंग ९) सी. सी. इन क्लोदींग फॉर फॅमिली १०) सी. सी. इन मास्टर इन टेलरींग ११) सी. सी. इन क्लोदींग अँड एम्ब्रॉयडरी १२) सी. सी. इन फॅशन मार्केटिंग अँड प्रॉडक्शन १३) सी. सी. इन फॅशन टेक्नॉलॉजी	१ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
५४	एम्ब्रॉयडरी अँड निडल वर्क	१ वर्ष	आठवी	१) सी. सी. इन क्लोदींग अँड एम्ब्रॉयडरी	२ वर्ष	एस.एस.सी.
५५	हेअर अँड स्किन केअर	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी. इन प्रोफेशनल ब्युटिशियन	२ वर्ष	एस.एस.सी.
५६	इन्स्टिट्यूशनल हाऊस किपींग	६ महिने	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी २) सी.सी.इन फॅसिलिटी मॅनेजमेंट ३) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी मॅनेजमेंट ४) सी.सी.इन इन्स्टिट्यूशनल हाऊस किपींग ५) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी मॅनेजमेंट इन ऑफिसेस ६) सी.सी.इन बेसिक ऑफ हॉस्पिटॅलिटी इन्डस्ट्री मॅनेजमेंट ७) सी.सी.इन स्ट्रीटवर्ड ट्रेनिंग इन एअर ट्रॅव्हल	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
५७	लेदर गुडस् मेकर	१ वर्ष	आठवी	१) सी.सी.इन क्रियेटिव्ह डिझाईन अँड पॅटर्न कटिंग सी.सी.इन लेदर फुटवेअर २) सी.सी.इन फुटवेअर टेक्नॉलॉजी ३) सी.सी.इन मॅन्युफॅक्चरींग ऑफ लेदर गुडस ४) सी.सी.इन लेदर मॅन्युफॅक्चुरींग ५) सी.सी.इन लेदर मॅन्युफॅक्चुरींग	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
५८	लॅथो - ऑफसेट मशिन मिंडर	१ वर्ष	एस.एस.सी.	१) सी.सी.इन ऑफसेट प्रिंटिंग टेक्नीशियन २) सी.सी.इन कॉम्प्युटराईज्ड प्रिंटिंग टेक्नॉलॉजी	२ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
५९	मॅन्युफॅक्चर ऑफ फुटवेअर	१ वर्ष	आठवी	१) सी.सी.इन क्रियेटिव्ह डिझाईन अँड पॅटर्न कटिंग २) सी.सी.इन लेदर फुटवेअर ३) सी.सी.इन फुटवेअर टेक्नॉलॉजी ४) सी.सी.इन मॅन्युफॅक्चरींग ऑफ लेदर गुडस ५) सी.सी.इन लेदर मॅन्युफॅक्चुरींग	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.

CK

६०	प्रिझर्वेशन ऑफ फ्रुट्स अँड व्हेजीटेबल्स	१ वर्ष	एस.एस.सी	१) सी.सी.इन फूड अँड बेक्करीज ऑपरेशन्स २) सी.सी.इन हॉटेल ऑपरेशन्स ३) सी.सी.इन फूड प्रोसेसिंग टेक्नॉलॉजी ४) सी.सी.इन बेकरी अँड कन्फेक्शनरी मॅनेजमेंट ५) सी.सी.इन कॅटरिंग अँड रेस्टोरेंट मॅनेजमेंट ६) सी.सी. इन कल्टीवेशन ऑफ फ्रुट्स अँड व्हेजीटेबल ७) सी.सी. इन व्हेजीटेबल प्रिझर्वेशन ८) सी.सी. इन प्रिझर्वेशन अँड प्रोसेसिंग ऑफ फ्रुट अँड व्हेजीटेबल ९) सी.सी. इन फूड प्रिझर्वेशन	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
६१	स्टिर्वर्ड	१ वर्ष	एस.एस.सी	१) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी २) सी.सी.इन फॅसिलिटी मॅनेजमेंट ३) सी.सी. इन फूड प्रोसेसिंग ४) सी.सी. इन फूड प्रोसेसिंग टेक्नॉलॉजी ५) सी.सी. इन कॅटरिंग अँड रेस्टोरेंट मॅनेजमेंट ६) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी मॅनेजमेंट ७) सी.सी.इन इन्स्ट्रियुशनल हाऊस किर्पींग ८) सी.सी.इन हॉस्पिटॅलिटी मॅनेजमेंट इन ऑफिसेस ९) सी.सी.इन बेसिक ऑफ हॉस्पिटॅलिटी इन्डस्ट्री मॅनेजमेंट १०) सी.सी.इन स्ट्रीव्हर्ड ट्रेनिंग इन एअर ट्रॅव्हल	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
६२	विक्किंग ऑफ सिल्क अँड वुलन फेब्रिकक्स	१ वर्ष	आठवी	१) सी.सी.इन विणकाम यांत्रिकी २) सी.सी.इन रंगकाम शुद्ध लोकर प्रशिक्षण ३) सी.सी.इन टेक्सटाईल डिझायनिंग ४) सी.सी.इन टेक्सटाईल क्राफ्ट (विक्किंग) ५) सी.सी.इन निटींग टेक्नॉलॉजी	१ वर्ष १ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी. बारावी एस.एस.सी. एस.एस.सी. एस.एस.सी.
६३	विक्किंग ऑफ वुलन फेब्रिकक्स	१ वर्ष	आठवी	१) सी.सी.इन टेक्सटाईल डिझायनिंग २) सी.सी.इन टेक्सटाईल क्राफ्ट (विक्किंग) ३) सी.सी.इन निटींग टेक्नॉलॉजी	२ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष	एस.एस.सी.
६४	मल्टीमीडीया ऑनिमेशन अँड स्पेशल इफेक्ट	१ वर्ष	एस.एस.सी	१) सी.सी.इन कॉम्प्युटर ऑनिमेशन	२ वर्ष	एस.एस.सी.

CKP